

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Czaja
Sędziowie:	SA Krystyna Smaga (spr.) SA Małgorzata Pasek
Protokolant: protokolant sądowy Joanna Malena	

po rozpoznaniu w dniu 12 sierpnia 2015 r. w Lublinie

sprawy M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 10 marca 2015 r. sygn. akt VIII U 420/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. na rzecz M. S. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

III AUa 417/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 6 lutego 2014 r odmówił M. S. prawa do emerytury. ZUS wskazał, iż wnioskodawczyni udowodniła 14 lat 10 miesięcy 7 dni z wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W odwołaniu od decyzji M. S. domagała się przyznania emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych. W jej ocenie organ rentowy niesłusznie wyłączył z okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach okresy przebywania na zasiłkach chorobowych i urlopie macierzyńskim.

ZUS w odpowiedzi na odwołanie wniosł o jego oddalenie.

Na rozprawie 9 września 2014 r wnioskodawczyni sprecyzowała swoje stanowisko i wniosła o uwzględnienie, jako okresów wykonywania prac w szczególnych warunkach, okresów od 3 listopada 1975 r, a nie jak wskazuje świadectwo pracy w szczególnych warunkach od 1 grudnia 1975 r, do 1 marca 1982 r oraz od 4 września 1984 r do 31 marca 1988 r i od 1 kwietnia 1988 r do 31 stycznia 1991 r, od 1 lutego 1991 r do 28 lutego 1994 r. W związku z pismem ZUS z 29 października 2014 r, potwierdzającym uwzględnienie okresów wykonywania prac w szczególnych warunkach w wymiarze 14 lat 10 miesięcy 7 dni, wniosła o uwzględnienie do okresów wykonywania prac tego rodzaju okresów zwolnień lekarskich i urlopów macierzyńskich wyłączonych przez ZUS.

Organ rentowy wniosł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 10 marca 2015 r I. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił M. S. prawo do emerytury od dnia 2 stycznia 2014 r; II. zasądził na rzecz wnioskodawczyni od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i ich ocenie prawnej.

M. S., urodzona (...), ma wykształcenie zawodowe, z zawodu jest obuwnikiem-szwaczem. Obecnie nie pracuje, jest uprawniona do zasiłku przedemerytalnego. W dniu 27 stycznia 2014 r złożyła wniosek o emeryturę. Do wniosku dołączyła świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach z 12 kwietnia 1999 r, wystawionego przez (...) Zakłady (...) w Ł., z którego wynikało, że w okresach od 1 grudnia 1975 r do 1 marca 1982 r, od 4 września 1984 r do 31 marca 1988 r, od 1 kwietnia 1988 r do 31 stycznia 1991 r oraz od 1 lutego 1991 r do dnia 28 lutego 1994 r stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skórzanego, prace załadunkowe i wyładunkowe, przeładunek w transporcie oraz prace przy przygotowywaniu klejów toksycznych i innych środków chemicznych do produkcji wyrobów przemysłu skórzanego, na stanowiskach obuwnika, robotnika magazynowego oraz przygotowawcza mieszanek chemicznych, wymienionych w Wykazie A, Dziale VII, poz. 14 pkt 1-4, Wykazie A, Dziale VIII, poz. 1 pkt 3 i Wykazie A, Dziale VII, poz. 13 pkt 1, stanowiącym załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z 7 lipca 1987 r w sprawie stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego. ZUS, odmawiając emerytury, jako okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach uwzględnił 14 lat 10 miesięcy i 7 dni, nie uwzględniając okresów zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991 r. Nadto ustalił, że na 1 stycznia 1999 r wnioskodawczyni ma okresy składkowe 20 lat 10 miesięcy i 18 dni i okresy nieskładkowe 3 lat 7 miesięcy i 12 dni, łącznie 24 lata 6 miesięcy (karta przebiegu zatrudnienia).

Sąd ustalił, że M. S. (z domu N.) została zatrudniona w (...) Zakładach (...) w Ł. od 3 listopada 1975 r na czas nieokreślony, na stanowisku obuwnika - montażysty (akta osobowe - k. 24 a.s., a w szczególności: umowa o pracę z 3 listopada 1975 r). Została przydzielona do Oddziału Szwalni, zlokalizowanego w dużej hali, gdzie znajdowały się trzy ciągi taśm: szwalnicza, montażowa i opracowania spodów. Przy jednej taśmie pracowało około 60 osób, a na hali łącznie do 500 osób. Praca zorganizowana była w ramach dwóch zmian: od 5.45 do 13.45 i od 14.00 do 22.00. Wnioskodawczyni pracowała przy taśmie na stanowisku ścierania elementów skórzanych, filcowych, kozuszaných. Taśma była w ruchu ciągłym. Obsługiwała maszynę zwaną szarfowaczką. Było to urządzenie wyposażone w okrągły nóż i ostrzałkę w formie baryłki, która pełniła jednocześnie funkcje podajnika ścieralnego elementu. Wnioskodawczyni umieszczała poszczególne elementy na taśmie na baryłce, która podawała element do noża, nóż ścierał brzegi elementu, po czym odkładała go na taśmę. W zależności od rodzaju buta przygotowywała ścieranie od 6 do 10 elementów na jeden but. W ciągu pracy przysługiwała jej jedna przerwa śniadaniowa od 10.00 do 10.15, podczas której maszyna i taśma były wyłączane. Otrzymywała posiłek regenerujący. Na wskazanym stanowisku pracowała do 31 marca 1988 r (zeznania wnioskodawczyni – k. 14v.-15v. a.s.). W okresie od 1 kwietnia 1988 r do 31 stycznia 1991 r wnioskodawczyni była zatrudniona na stanowisku robotnika magazynowego. Jej praca polegała na przygotowywaniu maszyn do produkcji. Dzień wcześniej otrzymywała zamówienie na maszynę do produkcji na oddział szwalni. Maszyny znajdowały się na podeście na wysokości około dwóch metrów od podłogi, na podeście umieszczano trzy rzędy

maszyn szwalniczych, w ilości około 150-180 na jeden podest. W zależności, w jakim rzędzie znajdowała się maszyna, wnioskodawczyni musiała ją ręcznie przyciągnąć, bądź przepchnąć na brzeg podestu. Maszyny ważyły od 30 do 50 kg. Przygotowaną maszynę kierowca wózka widłowego ściągał z podestu i wioził do odpowiedniej hali. Maszyny, które wcześniej były poddawane naprawom w warsztacie wymagały oczyszczenia ze smarów i olejów. Praca zorganizowana była w ramach jednej zmiany od 7.00 do 15.00, z jedną 15-minutową przerwą (zeznania wnioskodawczyni - k. 14v.-15v. a.s., akta osobowe - k. 24 a.s., a w szczególności: angaże z 17 marca 1988 r i z 22 stycznia 1991 r). W okresie od 1 lutego 1991 r do 28 lutego 1994 r wnioskodawczyni była zatrudniona w laboratorium zakładowym, na stanowisku przygotowawcza mieszanek chemicznych. Jej praca polegała na przygotowywaniu mieszanek chemicznych, farb garbarskich do malowania nie przebarwianych obrzeży skóry, acetonu do przemywania plam na skórze z klejów i innych zanieczyszczeń, farb sitodrukowych, które służyły do znaczenia elementów ozdobnych na obuwiu, klejów wykorzystywanych w szwalni i w oddziale montażu. Kleje przechowywano w beczkach i przed skierowaniem na szwalnię i montaż wymagały wymieszania i rozlania do mniejszych pojemników. Farby garbarskie przechowywano w 20-litrowych konwiach. Wnioskodawczyni otwierała konwie ręcznie, pobierała litrowe próbki, po czym mieszała za pomocą ręcznego mieszadła farbę, aby uzyskać potrzebny kolor do danej serii butów. Po uzyskaniu właściwego koloru, odlewała farby do 20 litrowych pojemników. W ciągu dnia tylko do szwalni dostarczała od 5 do 8 kolorów, w ilości około 20 litrów farby, a do jej obowiązków należało przygotowanie farb dla trzech oddziałów, dla dwóch zmian. Aceton magazynowano w 10-litrowych pojemnikach, które trzeba było otwierać, po czym przelewać ręcznie aceton w półlitrowe pojemniki. Gotowe farby sitodrukowe przechowywano w bańkach 20-litrowych, a wnioskodawczyni rozlewała je do mniejszych pojemników. Laboratorium miało powierzchnię około 50 m², zatrudniano 6 osób i kierownik (zeznania wnioskodawczyni – k. 14v.-15v. a.s., akta osobowe - k. 24 a.s., a w szczególności: angaż z 22 stycznia 1991 r, świadectwo pracy z 25 lutego 1994 r).

W okresie zatrudnienia w (...) Zakładach (...) wnioskodawczyni urodziła dwoje dzieci. Od 2 marca 1982 r przebywała na urlopie macierzyńskim, 12 marca 1982 r urodziła córkę K.. Na urlopie macierzyńskim była do 13 lipca 1982 r, a od 14 lipca 1982 r korzystała z urlopu wychowawczego. W trakcie urlopu wychowawczego urodziła córkę M. 23 czerwca 1983 r i od tej daty przebywała na urlopie macierzyńskim do 17 sierpnia 1983 r, a następnie od 18 sierpnia 1983 r do 3 września 1984 r na urlopie wychowawczym. W dniu 4 września 1984 r powróciła do pracy (zeznania wnioskodawczyni, akta osobowe., a w szczególności: karty zasiłkowe za lata 1982-1984, wniosek o urlop wychowawczy z 2 lipca 1982 r, karta urlopową z 14 lipca 1982 r).

W okresie zatrudnienia w powyższym zakładzie wnioskodawczyni po dniu 14 listopada 1991 r, a przed 1 stycznia 1999 r, korzystała z zasiłków chorobowych w okresach: od 15 stycznia 1992 r do 24 stycznia 1992 r (10 dni), od 13 kwietnia 1992 r do 8 maja 1992 r (26 dni), od 5 czerwca 1992 r do 8 lipca 1992 r (1 miesiąc 4 dni), od 11 maja 1993 r do 30 lipca 1993 r (2 miesiące 21 dni), od 7 września 1993 r do 30 października 1993 r (1 miesiąc 24 dni), od 2 listopada 1993 r do 31 grudnia 1993 r (1 miesiąc 29 dni), od 3 stycznia 1994 r do 28 lutego 1994 r (1 miesiąc 29 dni), łącznie 10 miesięcy i 23 dni (zaświadczenie o zatrudnieniu - k. 11 t. I akt ZUS, akta osobowe wnioskodawczyni - k. 24 a.s., a w szczególności: karty zasiłkowe za lata 1992-1994).

W dniach od 26 marca 1993 r do 27 marca 1993 r, w dniu 9 kwietnia 1993 r, w dniu 13 kwietnia 1993 r, w dniu 17 kwietnia 1993 r i w dniu 4 maja 1993 r M. S. korzystała z urlopów bezpłatnych (zaświadczenie o zatrudnieniu - k. 11 t. I akt ZUS).

Stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o zeznania wnioskodawczyni i dokumenty zawarte w aktach organu rentowego oraz akarach osobowych. Sąd uznał za wiarygodne zeznania wnioskodawczyni są bowiem spójne, logiczne i znajdują potwierdzenie w dowodach z dokumentów. Dokumenty te nie były kwestionowane przez strony i nie budziły żadnych wątpliwości Sądu. W szczególności Sąd obdarzył wiarą świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych, jako dokumentujące wykonywanie przez wnioskodawczynię pracy w szczególnych warunkach. Dokument ten został uwzględniony przez organ rentowy i na jego podstawie zaliczono do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach 14 lat 10 miesięcy i 7 dni - z wyłączeniem okresów korzystania z zasiłków chorobowych i urlopów bezpłatnych.

Sąd zważył, że odwołanie jest zasadne.

Sąd wyjaśnił, że spór w sprawie sprowadzał się do możliwości uwzględnienia, jako okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, okresu korzystania z zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991 r oraz urlopów macierzyńskich.

Sąd powołał się na rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r Nr 8, poz. 43, ze zm.), które rozróżnia „okres zatrudnienia” od „okresu wykonywania pracy” i zawiera definicje „okresu zatrudnienia” i „okresów pracy”. Za okres zatrudnienia uważa się okres liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresu zatrudnienia (§ 3), natomiast okresami pracy są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2).

Sąd odwołał się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym wykształcił się jednak pogląd, że wykonywaniem pracy w szczególnym charakterze są również przerwy w pracy spowodowane różnymi przyczynami i to zarówno leżącymi po stronie pracodawcy, jak i wynikającymi z przepisów (urlop wypoczynkowy, niezdolność do pracy z powodu choroby), za które pracownikowi wypłacono wynagrodzenie. Wykonywanie pracy w rozumieniu omawianego przepisu należy rozumieć, jako wykonywanie umowy o pracę, a w treści tego pojęcia mieszczą się także usprawiedliwione nieobecności w pracy. W konsekwencji Sąd Najwyższy przyjął, że, przerwy w pracy spowodowane czasową niezdolnością do jej świadczenia w związku z chorobą i korzystaniem z wynagrodzenia lub świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tego tytułu, są okresami, w których pracownik zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnym charakterze (por. wyrok z dnia 30 lipca 2003 r, II UK 323/02, (OSNP 2004/11/197), natomiast w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r, III UZP 10/03, (OSNP 2004/5/87) Sąd Najwyższy wskazał, że do okresu pracy w szczególnych warunkach, o jakich mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania tego stosunku pracy, przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.).

Sąd Okręgowy zaznaczył, że z dniem 1 lipca 2004 r nastąpiła zmiana art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez dodanie do tego artykułu ust. 1a pkt 1, zgodnie, z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przepis art. 32 ust. 1a cytowanej ustawy, w ocenie ZUS, uniemożliwiał zaliczenie okresów zasiłków chorobowych do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, a w konsekwencji przyznanie wnioskodawcy emerytury.

Ustawodawca, wprowadzając powyższe zmiany, nie uchwalił przepisów intertemporalnych, w związku z czym zakres stosowania art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych był przedmiotem skargi konstytucyjnej opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r (K 33/06, OTK-A 2008/6/106), uznawszy za właściwą dla oceny konstytucyjności omawianego przepisu chwilę powstania prawa podmiotowego, w tym wypadku prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, oddalił zarzut, że zmiana warunków emerytalnych prowadzi do naruszenia praw nabytych. Stwierdził, że oceniana zmiana może mieć zastosowanie wyłącznie na przeszłość.

Sąd podkreślił, że rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości w zakresie, w którym odnosi się do stosunków powstałych po dniu 1 lipca 2004 r oraz stosunków zamkniętych, zakończonych nabyciem prawa przed tym dniem. W efekcie wprowadzenia z dniem 1 lipca 2004 r art. 32 ust. 1a, wyłączającego pewne okresy ze stażu pracy w szczególnych warunkach, można jednak wyróżnić pracowników, będących w dniu 1 lipca 2004 r w trakcie nabywania prawa, a w szczególności tych, którzy wypełnili warunki określone w art. 184 ustawy (jak w niniejszej sprawie). Dostrzeżenie tej kategorii uprawnionych nakazuje uwzględnić aspekt ochrony istniejących w dniu 1 lipca 2004 r praw tymczasowych tych osób, zagwarantowanych w powołanym przepisie i prowadzących do nabycia prawa do emerytury.

Sąd podniósł, że art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r, poz. 1440, ze zm.) dotyczy tych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r, którzy w dniu wejścia tej ustawy w życie (1 stycznia 1999 r) osiągnęli: 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn i 60 lat - dla kobiet, 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, to jest, co najmniej 25 lat - dla mężczyzn i 20 lat - dla kobiety. Wobec tego ubezpieczonemu przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 powołanej ustawy, pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa. Warunki te winny być spełnione łącznie.

Utrwalone w doktrynie jest stanowisko, że art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ustanawia odrębną, niż wymieniona w art. 32 tej ustawy, kategorię ubezpieczonych i znajduje zastosowanie do innych stanów faktycznych niż określone w art. 32 ust. 1 i art. 46 ust. 1 ustawy, albowiem art. 184 ust. 1 nie odsyła w zakresie warunków nabycia przez zatrudnionego w szczególnych warunkach prawa do wcześniejszej emerytury do art. 32, lecz ustanawia własne przesłanki nabycia tego prawa (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 r, II UZP 14/06, OSNP 2007/13-14/199, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 lipca 2007 r, I UK 62/07, OSNP 2008/17-18/269 i z dnia 6 grudnia 2007 r, I UK 132/07, Lex nr 621798).

Z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynika, że zawarte w nim sformułowanie: po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, odnosi się wyłącznie do wieku emerytalnego określonego w tych przepisach - bez odwoływania się do pozostałych wymogów związanych z tym wiekiem. Przesłankami nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 są zatem: 1) osiągnięcie do dnia 1 stycznia 1999 r okresu składkowego i nieskładkowego 25 lat dla mężczyzn i 20 lat dla kobiet; 2) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet. Skutkiem odesłania do przepisów dotychczasowych zawartego w art. 184 ust. 1 pkt 1 jest stosowanie wprost przepisów powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Biorąc pod uwagę powyższe, w niniejszej sprawie nie znajduje zastosowania przepis art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obowiązujący od dnia 1 lipca 2004 r. Skoro przepis art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsyła do art. 32 ustawy jedynie w zakresie przewidzianego w nim wieku emerytalnego, to przepis art. 32 ust. 1a nie ma zastosowania do ubezpieczonych ubiegających się o przyznanie wcześniejszej emerytury na podstawie przepisu przejściowego, jakim jest art. 184.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 kwietnia 2010 r, II UK 313/09 (OSNP 2011/19-20/260) wskazał, że osiągnięcie do 1 stycznia 1999 r okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z FUS wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od 1 lipca 2004 r.

Jeśli M. S. na dzień wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS posiadała wymagany do uzyskania prawa do emerytury w wieku obniżonym ogólny staż ubezpieczeniowy, w wymiarze, co najmniej 20 lat oraz co najmniej 15 lat okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a nie spełniała wówczas jedynie warunku wieku, to okres pracy w warunkach szczególnych musiał być rozumiany w sposób, jaki był ukształtowany przed wprowadzeniem ust. 1a pkt 1 do treści art. 32 ustawy, gdyż wymaga tego zasada ochrony ekspektatywy prawa do emerytury (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r, II UK 313/09).

Sąd podniósł, że okresy niezdolności wnioskodawczyni do pracy i pobierania z tego tytułu zasiłku chorobowego nie mogą zatem negatywnie wpływać na rzeczywisty wymiar stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Łącznie z nietrafnie pominiętymi przez ZUS zasiłkami chorobowymi w wymiarze 10 miesięcy 23 dni, wnioskodawczyni legitymuje się stażem pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w wymiarze 15 lat i 9 miesięcy.

Dodatkowo Sąd zauważył, że zgodnie z treścią wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2014 r, I UK 51/14, Lex nr 1621325), kobieta zatrudniona na stanowisku pracy zaliczanym do pracy w szczególnych warunkach, wzbronionej kobietom w ciąży, musi być przeniesiona do innej pracy na podstawie art. 179 kp. Jeśli po skorzystaniu z uprawnień związanych z urodzeniem dziecka wraca do pracy na stanowisko zaliczane do pracy w szczególnych warunkach, powinna mieć zaliczone do okresu zatrudnienia w tych warunkach okresy pobierania zasiłku chorobowego oraz zasiłku macierzyńskiego związane z ciążą i macierzyństwem. Taka sytuacja miała miejsce w przypadku wnioskodawczynie, która przed i po skorzystaniu z uprawnień związanych z urodzeniem dziecka wykonywała prace w szczególnych warunkach. Tym samym okresy urlopów macierzyńskich od 2 marca 1982 r do 13 lipca 1982 r i od 23 czerwca 1983 r do 17 sierpnia 1983 r, łącznie 6 miesięcy i 3 dni, podlegają uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Nie ma to jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia, albowiem, udowodniony przez skarżącą staż pracy tego rodzaju przekracza już 15 lat.

W ocenie Sądu, M. S. spełniła wszystkie przesłanki z art. 184 ustawy o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to jest: 1) ukończyła 55 lat w dniu 2 stycznia 2014 r, 2) udowodniła 20 lat zatrudnienia, w tym ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, 3) nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego (część II pkt 2 wniosku – k. 2 t. III akt ZUS).

Mając powyższe na uwadze w oparciu o powołane wyżej przepisy oraz na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd orzekł jak w sentencji.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy orzekł na mocy art. 98 § 1 i 3 kpc i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U z 2013 r, poz. 490), zasądzając je w wysokości 60 zł.

Apelację od tego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

- 1) naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 184 ust. 1 pkt 1 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r, poz. 1440) i § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43), poprzez ustalenie prawa do emerytury osobie niespełniającej przesłanki 15 lat pracy w warunkach szczególnych;
- 2) sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że wnioskodawczynie wykonywała pracę w szczególnych warunkach przez 15 lat.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że uznał, iż wnioskodawczynie udowodniła 24 lata i 6 miesięcy okresów ubezpieczeniowych, w tym 14 lat 10 miesięcy 7 dni pracy w szczególnych warunkach w (...) Zakładach (...), dokumentowanych świadectwem pracy w szczególnych warunkach z 12 kwietnia 1999 r. Z pracy w szczególnych warunkach ZUS wyłączył urlopy bezpłatne oraz zwolnienia lekarskie wnioskodawczynie przypadające po dniu 14 listopada 1991 r. Sąd na okoliczność charakteru zatrudnienia przeprowadził postępowanie dowodowe, dopuszczając dowód z zeznań wnioskodawczynie, jej akt osobowych, w szczególności jej kart zasiłkowych za lata 1992 - 1994 i akt emerytalnych. Obdarzył te dowody wiarą, ustalając, że wnioskodawczynie pracowała w szczególnych warunkach łącznie 15 lat 9 miesięcy. Do uznanego przez ZUS okresu pracy w warunkach szczególnych Sąd zaliczył bowiem okresy zasiłków chorobowych, łącznie 10 miesięcy 23 dni.

Apelujący nie zgodził się z tą oceną materiału dowodowego, gdyż Sąd nie ustalił faktycznego okresu zatrudnienia jej na stanowisku obuwnika, bezzasadnie uznał za pracę w szczególnych warunkach okresy zasiłku chorobowego

przypadające po dniu 15 listopada 1991 r, wykazane w zaświadczeniu o zatrudnieniu z 17 lipca 2002 r (k. 11 akt kapitałowych).

Apelujący stoi na stanowisku, że osoba, która przed 1 lipca 2004 r, tj. przed dniem wejścia w życie art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej ubiegała się o emeryturę na podstawie art. 32 tej ustawy i powyższych przepisów rozporządzenia, nie nabywała prawa do emerytury, jeżeli nie udokumentowała co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Przy ustalaniu tych 15 lat nie mogły być uwzględnione okresy pobierania zasiłku chorobowego w trakcie trwania stosunku pracy, jeżeli zasiłek był pobierany po dniu 14 listopada 1991 r. Interpretacja ta została przyjęta przez Zakład po wejściu w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ich ustalania, w związku z jednoznacznym brzmieniem § 2 ust. 1 wymienionego rozporządzenia, które wskazuje, że do okresów pracy w warunkach szczególnych zalicza się wyłącznie okresy jej wykonywania.

Tym samym apelujący nie podzielił poglądu reprezentowanego w orzecznictwie sądowym, że prawo do emerytury określonej w przepisach ww rozporządzenia zachowały osoby, które przez część okresu uwzględnianego przy ustalaniu 15 lat, pobierały zasiłki chorobowe. Osoby te - z uwagi na brzmienie § 2 ust. 1 ww rozporządzenia - nie miały bowiem w dniu 1 stycznia 1999 r wymaganego okresu pracy w warunkach szczególnych,

Powyższa interpretacja przyjęta przez ZUS oznacza, że wnioskodawczynie podczas całego okresu zatrudnienia w (...) nie udokumentowała 15 lat pracy w warunkach szczególnych. W tej sytuacji ustalenie prawa do emerytury nastąpiło z naruszeniem powołanych przepisów prawa oraz w sprzeczności z zebrany materiał dowodowy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie zasługuje na uwzględnienie, niezasadne są zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego i prawa procesowego.

Sąd Okręgowy przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe, dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny akceptuje ustalenia faktyczne jak i ocenę prawną dokonane przez Sąd pierwszej instancji i nie istnieje potrzeba ich szczegółowego powtarzania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 1998 r, II CKN 923/97, OSNC 1999/3/60, z dnia 18 lipca 2002 r, IV CKN 1244/00, Lex nr 55521).

Nie jest sporne, że wnioskodawczynie, będąc zatrudniona w (...) Zakładach (...) w Ł., od 1 grudnia 1975 r do 1 marca 1982 r, od 4 września 1984 r do 31 marca 1988 r, od 1 kwietnia 1988 r do 31 stycznia 1991 r oraz od 1 lutego 1991 r do dnia 28 lutego 1994 r wykonywała pracę w szczególnych warunkach. Okres faktycznego wykonywania pracy wynosił 14 lat 10 miesięcy i 7 dni, i nie był kwestionowany przez organ rentowy. Okres pracy w warunkach szczególnych po dodaniu tylko okresów zasiłków macierzyńskich, na których przebywała wnioskodawczynie po dniu 15 listopada 1991 r (10 miesięcy 23 dni) wynosi 15 lat 9 miesięcy pracy w szczególnych warunkach (zgodnie z wyliczeniami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych). Nadto wnioskodawczynie przebywała na urloпах macierzyńskich przez 6 miesięcy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nieuwzględnienie przez ZUS okresów zasiłków chorobowych i macierzyńskich wnioskodawczynie po dniu 15 listopada 1991 r, a przed dniem 4 lipca 2004 r, nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa i ich utrwalonej już wykładni.

Treść obowiązujących przepisów prawa, wraz z ich interpretacją dokonana przez Sąd Najwyższy szczegółowo przywołane zostały przez Sąd pierwszej instancji.

Przesłankami nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie tekst jedn. Dz. U. z 2015 r, poz. 748) jest osiągnięcie do 1 stycznia 1999 r tzw. warunków stażowych, do których należą: okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący 20 lat dla kobiet, okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiety. Skutkiem odesłania

do przepisów dotychczasowych, zawartego w art. 184 ust. 1 pkt 1, jest stosowanie wprost przepisów powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

W sprawie niniejszej, jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, nie znajduje zastosowania przepis art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach, obowiązujący dopiero od 1 lipca 2004 r, bowiem staż ustala się na datę 31 grudnia 1998 r. Przepis ten wprowadził ograniczenia przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, polegające na tym, że nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Podkreślenia wymaga, że przepis art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsyła do art. 32 tej ustawy jedynie w zakresie przewidzianego w nim wieku emerytalnego, a więc art. 32 ust. 1a nie ma zastosowania do ubezpieczonych ubiegających się o przyznanie wcześniejszej emerytury na podstawie przepisu przejściowego, jakim jest art. 184.

Stosownie do § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r, pracownik który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Pojęcia, którymi posługuje się ten przepis: „wykonywał prace” oraz „ma wymagany okres zatrudnienia” nie są równoznaczne, na co zwrócił uwagę Sąd pierwszej instancji powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r, III UZP 10/03 (OSNP 2004/5/87), stwierdził że do okresu pracy w szczególnych warunkach, o jakich mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia, wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania tego stosunku pracy, przypadające po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r o rewalforyzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż użyte w § 4 ust. 1 pojęcia: pracownik, stosunek pracy, czy zatrudnienie nie mogą być interpretowane na użytek prawa ubezpieczeń społecznych inaczej, niż interpretuje je akt prawny określający prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, tj. Kodeks pracy. Pogląd ten wzmacnia treść art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. 2009 r Nr 205, poz. 1585 ze zm.). W art. 6 ust. 1 pkt 1 wyrażona została reguła, że obowiązkowym ubezpieczeniem: emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są: pracownikami, natomiast zgodnie z art. 8 ust. 1 za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy. Sformułowania te oznaczają odpowiednio pracownika i stosunek pracy według wskazań Kodeksu pracy. Sąd Najwyższy dodatkowo podniósł, że do okresu zatrudnienia pracownika w szczególnych warunkach wlicza się także okres corocznego, płatnego urlopu wypoczynkowego, mimo że w tym czasie praca nie jest faktycznie wykonywana. W uzasadnieniu cytowanej uchwały Sąd Najwyższy wypowiedział się także, że oczywiste jest, iż „przerwy w pracy spowodowane czasową niezdolnością do jej świadczenia w związku z chorobą (porodem) i korzystaniem z wynagrodzenia lub świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tego tytułu, są okresami, w których ubezpieczony zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnym charakterze”. Przy czym należy mieć także na uwadze, że pracownica przebywająca na urlopie macierzyńskim i pobierająca zasiłek z tego tytułu jest bardziej prawnie chroniona, niż pracownik pobierający zasiłek chorobowy.

Uchwała Sądu Najwyższego wydana została na tle stanu faktycznego dotyczącego zatrudnienia nauczyciela i jego uprawnień do wcześniejszej emerytury. Jednak rozważania Sądu Najwyższego, które Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela, mają charakter ogólny i dotyczą wszystkich pracowników ubiegających się o emeryturę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

Słusznie Sąd pierwszej instancji powołał się także na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r, II UK 313/09 (OSNP 2011/19-20/260). Sąd Najwyższy stwierdził w tym wyroku, że osiągnięcie do 1 stycznia 1999 r okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r.

Zwrócić należy uwagę, że wykładnia cytowanych przepisów prawa w zakresie zaliczania okresów pobierania zasiłków chorobowych i macierzyńskich do okresów pracy wykonywanej w warunkach szczególnych jest już jednolita,

utrwalona i nie budzi wątpliwości sądów. Sąd Apelacyjny w Lublinie nie znajduje podstaw do odstąpienia od tej jednolitej linii orzeczniczej.

Nie ma zatem wątpliwości w niniejszej sprawie, że do okresu zatrudnienia wnioskodawczynie w szczególnych warunkach winny być zaliczone okresy pobierania przez nią zasiłków macierzyńskich, przypadających po dniu 14 listopada 1991 r (a przed dniem 1 lipca 2004 r), wymienionych w przedstawionym przez organ rentowy zestawieniu. Wnioskodawczynie udowodniła zatem okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach w rozmiarze 15 lat 9 miesięcy po doliczeniu samych zasiłków chorobowych. Nadto przez 6 miesięcy pobierała zasiłek macierzyński.

Tym samym wnioskodawczynie spełniła wszystkie warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury, określone w treści art. 184 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc w związku z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r, poz. 490), zasądzając od organu rentowego, jako strony przegrywającej, na rzecz wnioskodawcy kwotę 120 zł.